

آیتہ العظمیٰ مکارم شیرازی

شرح تازہ و جامی برنج لبلا

پیام امام
امیر المومنین
علیہ السلام
خطیب

۹۲-۱۱۵

جلد پنجم

کتاب برگزیدہ سال

بایکارتی جمعی از فضلا و دانشمندان

سرشناسه	مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -
عنوان قراردادی	نهج البلاغه، فارسی - عربی، شرح
عنوان و نام پدیدآور	پیام امام امیرالمؤمنین (علیه السلام): شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه / مکارم شیرازی؛ با همکاری جمعی از فضلا و اندیشمندان حوزه علمیه قم.
مشخصات نشر	قم: موسسه تنظیم و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی، ۱۳۹۷ -
مشخصات ظاهری	۶۱۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۹۸۰۱-۶-۱ (دوره) ۰۱-۱-۰۱-۶۳۳۵-۶۳۲۲-۹۷۸ (ج ۴)
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	فارسی - عربی.
یادداشت	کتاب حاضر توسط ناشران متفاوت در سال های مختلف منتشر شده است.
یادداشت	چاپ اول.
عنوان دیگر	شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- خطبه ها
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- نامه ها
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- کلمات قصار
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- نهج البلاغه -- نقد و تفسیر
شماره افزوده	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه. شرح
رده بندی کنگره	BP ۳۸ / ۰۴۲۲/م۷۱۳۲۷
رده بندی دیویی	۲۹۷/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۰۴۰۱۶۸۴

با همکاری دانشمندان محترم حجج اسلام آقابان:
 محمد رضا اشتیانی - مرحوم محمد جعفر امامی - محمد جواد ارسطو
 مرحوم ابراهیم بهادری - سعید داودی - احمد قدسی

پیام امام امیرالمؤمنین (علیه السلام) / ج ۵

تألیف: آیه الله العظمی مکارم شیرازی و همکاران

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

صفحه و قطع: ۶۱۶ صفحه / وزیری

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

چاپخانه: سلیمانزاده

ناشر: مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی

با همکاری انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۸۰۱-۶-۱

آدرس ناشر: ایران - قم - خیابان شهدا - کوچه ۲۲

تلفن: ۳۷۷۳۲۴۷۸

فکس: ۳۷۸۴۰۰۹۹

www.makarem.ir

5020

١٥٥٥
١

٧١٦

الحمد لله

الحمد لله

فهرست مطالب

۱۷	خطبه ۹۲
۱۸	خطبه در یک نگاه
۲۰	شرح و تفسیر: مرا رها کنید و به دنبال دیگری بروید!
۲۴	نکته‌ها
۲۴	۱. چرا فرمود: دست از من بردارید؟
۲۸	۲. چرا عدالت علی (ع) را بر نمی‌تابیدند؟
۲۹	۳. چرا وزیر بودن آن حضرت بهتر است؟
۳۱	خطبه ۹۳
۳۴	خطبه در یک نگاه
۳۵	بخش اول
۳۶	شرح و تفسیر: من چشم فتنه را کور کردم!
۴۴	نکته: پیشگویی‌های شگفت‌انگیز امام (ع)
۴۷	بخش دوم
۴۸	شرح و تفسیر: فتنه خطرناک بنی امیه!
۵۴	نکته‌ها
۵۴	۱. ویژگی‌های فتنه!
۵۵	۲. حکومت جنایت‌بار بنی امیه
۵۹	بخش سوم
۵۹	شرح و تفسیر: انتقام شدید الهی از بنی امیه

نکته‌ها	۶۳
۱. آن‌که گریزد ز خراجات شام!	۶۳
۲. سرنوشت عبرت‌انگیز بنی‌امیه!	۶۵
خطبه ۹۴	۶۷
خطبه در یک نگاه	۶۹
بخش اول	۷۱
شرح و تفسیر: هیچ فکری به اوج معرفتش نمی‌رسد!	۷۱
بخش دوم (و نه هائی و صفی الانبیاء)	۷۵
شرح و تفسیر: موفقیت ممتاز پیامبران	۷۵
بخش سوم	۷۹
شرح و تفسیر: ویژگی‌های پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)	۸۰
نکته‌ها	۸۵
۱. عظمت مقام پیامبر (صلی الله علیه و آله) در نظر دیگران	۸۵
۲. شرافت خاندان پیغمبر (صلی الله علیه و آله)	۸۷
بخش چهارم	۹۱
شرح و تفسیر: تا می‌توانید عمل کنید!	۹۱
خطبه ۹۵	۹۵
خطبه در یک نگاه	۹۵
شرح و تفسیر: نوری که در تاریکی درخشید	۹۷
خطبه ۹۶	۱۰۱
خطبه در یک نگاه	۱۰۲

بخش اول.....	۱۰۳
شرح و تفسیر: آغاز و انجام اوست!	۱۰۳
بخش دوم.....	۱۰۷
شرح و تفسیر: سخنانش بیان بود و سکوتش پرمعنا.	۱۰۷

خطبه ۹۷.....	۱۱۱
خطبه در یک نگاه.....	۱۱۴
بخش اول.....	۱۱۵
شرح و تفسیر: شما بردگانی هستید در قیافه اربابان!	۱۱۶
بخش دوم.....	۱۲۳
شرح و تفسیر: جسم‌هایتان حاضر و عقل‌هایتان پنهان است!	۱۲۳
بخش سوم.....	۱۲۷
شرح و تفسیر: من به وظیفه الهی خود عمل می‌کنم اما شما.....	۱۲۸
نکته: مقایسه روشنی بین مردم عراق و شام!	۱۳۱
بخش چهارم.....	۱۳۵
شرح و تفسیر: یاران واقعی پیامبر ﷺ چنین بودند!	۱۳۶
نکته‌ها.....	۱۴۰
۱. ولایت و عصمت اهل بیت علیهم‌السلام.....	۱۴۰
۲. ویژگی‌های کوفیان و شامیان.....	۱۴۲
۳. کدام یک از صحابه؟.....	۱۴۳

خطبه ۹۸.....	۱۴۷
خطبه در یک نگاه.....	۱۴۷
شرح و تفسیر: مظالم بی حساب بنی امیه!	۱۵۰

- نکته‌ها ۱۵۳
۱. فجایع بی سابقه بنی امیه! ۱۵۳
۲. گوشه دیگری از فجایع بنی امیه ۱۵۴
- خطبه ۹۹ ..... ۱۵۹
- خطبه در یک نگاه ۱۶۱
- بخش اول ۱۶۳
- شرح و تفسیر: تقاضای سلامت دین و تن ۱۶۳
- بخش دوم ۱۶۵
- شرح و تفسیر: به سرعت همه چیز دنیا پایان می یابد ۱۶۶
- بخش سوم ۱۷۱
- شرح و تفسیر: صحنه‌های عبرت‌انگیز دنیا! ۱۷۱
- بخش چهارم ۱۷۵
- شرح و تفسیر: درهم کوبنده لذات ۱۷۵
- نکته‌ها ۱۷۷
۱. دنیا آن قدر هم فریبنده نیست ۱۷۷
۲. هوشیارترین مردم! ۱۷۸
- خطبه ۱۰۰ ..... ۱۸۱
- خطبه در یک نگاه ۱۸۳
- بخش اول ۱۸۵
- شرح و تفسیر: با پرچم حق همراه باشید ۱۸۶
- نکته‌ها ۱۹۵
۱. رهبران الهی باید چنین باشند! ۱۹۵
۲. شکست‌ها پل‌های پیروزی هستند! ۱۹۶

۱۹۷	بخش دوم
۱۹۷	شرح و تفسیر: در پرتو آل محمد علیه السلام
۱۹۹	نکته‌ها
۱۹۹	۱. یک حدیث پرمعنا
۲۰۱	۲. آخرین مرحله تکامل نعمت‌های الهی
۲۰۳	خطبه ۱۰۱
۲۰۵	خطبه در یک نگاه
۲۰۷	بخش اول
۲۰۷	شرح و تفسیر: با تمام وجود گواهی می‌دهیم
۲۰۹	بخش دوم
۲۰۹	شرح و تفسیر: آنچه می‌گویم عین واقعیت است
۲۱۳	بخش سوم
۲۱۴	شرح و تفسیر: فتنه حاکمان شام و سرانجام دردناکشان
۲۱۷	نکته‌ها
۲۱۷	۱. ملاحم چیست؟
۲۱۸	۲. کوفه کانون طوفان‌ها و بحران‌ها
۲۱۹	خطبه ۱۰۲
۲۲۱	خطبه در یک نگاه
۲۲۳	بخش اول
۲۲۳	شرح و تفسیر: وحشت عظیم محشر!
۲۲۷	بخش دوم
۲۲۸	شرح و تفسیر: به هوش باشید، فتنه‌ها در پیش است!

۲۳۳	خطبه ۱۰۳
۲۳۵	خطبه در یک نگاه
۲۳۷	بخش اول
۲۳۷	شرح و تفسیر: دنیای بی اعتبار!
۲۴۱	نکته: زهد در دنیا چیست؟
۲۴۳	بخش دوم
۲۴۳	شرح و تفسیر: ساعات عمر به سرعت می گذرد!
۲۴۵	نکته: چشم عبرت بین!
۲۴۹	بخش سوم
۲۴۹	شرح و تفسیر: عالمان و عالم نمایان
۲۵۲	نکته: عالمان واقعی چه کسانی اند؟
۲۵۵	بخش چهارم
۲۵۶	شرح و تفسیر: نشانه های آخر الزمان
۲۶۰	نکته: سرچشمه های فساد در آخر الزمان
۲۶۳	خطبه ۱۰۴
۲۶۵	خطبه در یک نگاه
۲۶۷	بخش اول
۲۶۷	شرح و تفسیر: تحوّل که بر اثر بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به وجود آمد
۲۷۰	نکته ها
۲۷۰	۱. آیا پیامبری از عرب برنخاسته بود؟
۲۷۱	۲. قدرت در سایه دین
۲۷۳	بخش دوم
۲۷۳	شرح و تفسیر: شکم باطل را می شکافم و حق را بیرون می آورم!

خطبه ۱۰۵.....	۲۷۷
خطبه در یک نگاه.....	۲۷۹
بخش اول.....	۲۸۱
شرح و تفسیر: اوصاف برجسته پیامبر ﷺ.....	۲۸۱
بخش دوم.....	۲۸۵
شرح و تفسیر: از شما انتظار نداشتم!.....	۲۸۶
بخش سوم.....	۲۹۳
شرح و تفسیر: دست از دامن رهبر الهی خود برندارید.....	۲۹۴
بخش چهارم.....	۲۹۷
شرح و تفسیر: وظایف امام و مردم.....	۲۹۷
خطبه ۱۰۶.....	۳۰۳
خطبه در یک نگاه.....	۳۰۵
بخش اول.....	۳۰۷
شرح و تفسیر: ویژگی‌های ارزشمند اسلام.....	۳۰۸
نکته‌ها.....	۳۱۴
۱. جایگاه دنیا و آخرت در جهان‌بینی اسلامی.....	۳۱۴
۲. اسلام، شریعت سهل و آسان.....	۳۱۶
بخش دوم.....	۳۱۹
شرح و تفسیر: صفات و مقامات پیامبر ﷺ.....	۳۲۰
نکته: اعتراف جالب!.....	۳۲۴
بخش سوم.....	۳۲۷
شرح و تفسیر: افسوس که قدر این نعمت را نشناختید.....	۳۲۸
نکته: انتقام عجیب عباسیان از امویان!.....	۳۳۳

خطبه ۱۰۷	۳۳۹
خطبه در یک نگاه	۳۳۹
شرح و تفسیر: بر زخم دلم مرهم نهادید	۳۴۱
خطبه ۱۰۸	۳۴۵
خطبه در یک نگاه	۳۴۸
بخش اول	۳۴۹
شرح و تفسیر: تحلی خدا بر بندگان	۳۴۹
نکته: وسعت علم خداوند	۳۵۲
بخش دوم	۳۵۵
شرح و تفسیر: توصیف شایسته‌ای از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)	۳۵۵
بخش سوم	۳۵۹
شرح و تفسیر: طیب سیار!	۳۵۹
بخش چهارم	۳۶۵
شرح و تفسیر: پیکرهای بی روح!	۳۶۵
نکته: وجود بی خاصیت، همچون عدم است	۳۶۸
بخش پنجم	۳۷۱
شرح و تفسیر: جباران بنی امیه همه چیز را درهم می‌کوبند	۳۷۲
نکته: یک قانون کلی درباره حکومت‌های خودکامه!	۳۷۵
بخش ششم	۳۷۷
شرح و تفسیر: بیدار شوید آینده شومی در پیش است!	۳۷۸
بخش هفتم	۳۸۵
شرح و تفسیر: پوستین وارونه!	۳۸۵
نکته: آثار سلطه فرومایگان!	۳۸۹

خطبه ۱۰۹	۳۹۱
خطبه در یک نگاه	۳۹۶
بخش اول	۳۹۹
شرح و تفسیر: اوصاف کمال پروردگار	۴۰۰
بخش دوم	۴۰۹
شرح و تفسیر: عظمت و عبودیت فرشتگان	۴۱۰
بخش سوم	۴۱۵
شرح و تفسیر: ترسیم گویایی از سرای دیگر	۴۱۶
نکته: عشق‌های مقدس و نامقدس	۴۲۱
بخش چهارم	۴۲۷
شرح و تفسیر: مراحل تکان‌دهنده مرگ	۴۲۹
نکته: لحظه هولناک جان دادن	۴۳۴
بخش پنجم	۴۳۷
شرح و تفسیر: رستاخیز انسان‌ها	۴۳۸
بخش ششم	۴۴۳
شرح و تفسیر: آخرین منزلگاه هستی	۴۴۴
نکته: برنامه عالی هدایت	۴۴۸
بخش هفتم	۴۵۱
شرح و تفسیر: زهد پیامبر خدا ﷺ	۴۵۲
نکته: شرط اصلی رهبری پیشوایان	۴۵۴
بخش هشتم	۴۵۷
شرح و تفسیر: شاخه‌های درخت پربار نبوت	۴۵۷
خطبه ۱۱۰	۴۶۱
خطبه در یک نگاه	۴۶۳

۴۶۵	بخش اول.....
۴۶۶	شرح و تفسیر: کارآمدترین وسیله‌ها.....
۴۷۶	نکته: فلسفه احکام.....
۴۷۹	بخش دوم.....
۴۸۰	شرح و تفسیر: از این راه به سوی خدا آید.....
۴۸۴	نکته: سرنوشت عالمان بی عمل!.....
۴۸۹	خطبه ۱۱۱.....
۴۹۲	خطبه در یک نگاه.....
۴۹۳	بخش اول.....
۴۹۴	شرح و تفسیر: دنیای فریب کار.....
۴۹۹	بخش دوم.....
۵۰۰	شرح و تفسیر: هر روز چهره عوض می‌کند.....
۵۰۳	بخش سوم.....
۵۰۳	شرح و تفسیر: دنیا تکیه گاهی بسیار سست!.....
۵۰۷	بخش چهارم.....
۵۰۸	شرح و تفسیر: کمی به گذشته بنگرید!.....
۵۱۵	بخش پنجم.....
۵۱۶	شرح و تفسیر: سری به وادی خاموشان بزنید!.....
۵۲۲	نکته‌ها.....
۵۲۲	۱. راه‌های ستیز با دنیاپرستی.....
۵۲۵	۲. پاسخ به یک سؤال.....
۵۲۷	خطبه ۱۱۲.....
۵۲۷	خطبه در یک نگاه.....

۵۲۹	شرح و تفسیر: سایه فرشته مرگ در همه جا
۵۳۱	نکته‌ها
۵۳۱	۱. فرشته مرگ، یا فرشتگان مرگ؟
۵۳۳	۲. چگونگی قبض ارواح
۵۳۵	خطبه ۱۱۳
۵۳۷	خطبه در یک نگاه
۵۳۹	بخش اول
۵۴۰	شرح و تفسیر: شما را از دل بستگی به دنیا بر حذر می دارم
۵۴۵	بخش دوم
۵۴۶	شرح و تفسیر: وصف زاهدان در دنیا
۵۴۹	بخش سوم
۵۵۰	شرح و تفسیر: باز هم سرزنش دنیاپرستان
۵۵۳	خطبه ۱۱۴
۵۵۶	خطبه در یک نگاه
۵۵۷	بخش اول
۵۵۸	شرح و تفسیر: باورهای پربارا!
۵۶۲	نکته: پایه‌های اصلی خوشبختی و نجات
۵۶۵	بخش دوم
۵۶۶	شرح و تفسیر: برترین فضیلت انسان
۵۷۱	بخش سوم
۵۷۲	شرح و تفسیر: دگرگونی‌ها و عبرت‌ها
۵۷۹	بخش چهارم

- شرح و تفسیر: این قدر برای دنیا دست و پا نزنید! ۵۸۱
- نکته‌ها ۵۸۹
۱. دورنمایی فریبنده ولی از نزدیک، وحشتناک! ۵۸۹
۲. دنیا و دیدگاه‌های مردم ۵۹۱
۳. چگونه در مواهب دنیا سعادت آخرت را بجوییم؟ ۵۹۳
- خطبه ۱۱۵ ..... ۵۹۵
- خطبه در یک نگاه ۵۹۷
- بخش اول ۵۹۹
- شرح و تفسیر: در این خشکسالی تمام امید ما به توست ۶۰۰
- بخش دوم ۶۰۵
- شرح و تفسیر: پروردگار! بارانی با این ویژگی‌ها بر ما بفرست ۶۰۶
- نکته‌ها ۶۱۲
۱. نماز باران (صلاة الاستسقاء) ۶۱۲
۲. گناه و برچیده شدن برکات ۶۱۳